

Už dlhšie sa diskutuje na tému odpadového hospodárstva. Dopracovanie legislatívnych návrhov Európskej komisie, ktoré ovplyvňujú odpadové smernice, sú stále aktuálne. Súbor legislatívnych návrhov smerníc „waste package“ – odpadový balíček – sa stal cestou k prechodu na obehovú ekonomiku a zároveň témou rozhovoru pre Parlamentný kuriér. Ing Marián STRÝČEK z odboru odpadového hospodárstva Ministerstva životného prostredia SR a redaktorka Anna Komová.

Cesta prechodu na obehovú ekonomiku je dôležitá

Ktoré smernice navrhovanej novely odpadového balíčka Európska komisia zmenila a prečo – ovplyvnia zmeny situáciu na Slovensku aj v celej EÚ?

Koncom roka 2014 Európska komisia (ďalej EK) zverejnila prvý návrh noviel šiestich základných odpadových smerníc.

Rámcovej smernice o odpadoch 2008/98/ES

Smernice o obaloch a odpadoch z obalov 94/62/ES

Smernica o skládkovaní odpadov 1999/31/ES

Smernica o odpadoch z elektrických a elektronických zariadení 2012/19/EU

Smernica o batériách a akumulátoroch a o použitých batériách a akumulátoroch 2006/66/ES

Smernica o autách po dobe životnosti 2000/53/ES

Pracovný názov tejto novely týchto smerníc je „Waste package“ (Odpadový balíček). K týmto návrhom prebehlo pod luxemburským vedením niekoľko rokovaní na pracovných skupinách v Európskej rade, ale vzhľadom na kritické hlasy členských štátov EK tento návrh stiahla a avizovala predloženie nových návrhov. Dlhú dobu sa v novom zložení EK, ktoré vzniklo po voľbách v r. 2015, diskutovalo o tom, či sa vôbec bude v téme odpadového balíčka pokračovať alebo nie. Na nátlak členských štátov Komisia nakoniec

koncom roku 2015 predložila nový návrh novely jednotlivých smerníc odpadového balíčka. Najzásadnejšie navrhované zmeny sa od začiatku týkajú ustanovení rámcovej smernice o odpadoch, smernice o skládkovaní odpadov a smernice o obaloch a odpadoch z obalov a hlavným cieľom zmien je odklon od skládkovania komunálnych odpadov a zvýšenie miery materiálového zhodnocovania komunálnych odpadov a odpadov z obalov.

Aký pokrok bol dosiahnutý v rokovaní o odpadovom balíčku, čo znamená kompromis pre všetky štáty EÚ?

Najzásadnejšie zmeny, ktoré Komisia vo svojom texte navrhla, a kde sa najťažšie hľadali kompromisy v názoroch členských štátov sú:

Definície

Nová definícia komunálneho odpadu

Definícia spätného zaspávania

Definícia stavebného odpadu

Definícia procesu zhodnocovania odpadov

Definícia biologicky rozložiteľného odpadu

Definícia ostatného (nie nebezpečného odpadu)

Definícia rozšírenej zodpovednosti výrobcov

Podmienky

pre vedľajší produkt

pre stav konca odpadov

Rozšírenej zodpovednosti výrobcov

Ciele

Miery recyklácie komunálnych odpadov
Miery recyklácie jednotlivých druhov odpadov z obalových materiálov

Miery skládkovania komunálnych odpadov.

Metodika výpočtu zhodnocovaných odpadov a ich započítavania do plnenia cieľov.

Počas slovenského predsedníctva bol dosiahnutý významný pokrok v rokovaní o celom odpadovom balíčku vo všetkých kľúčových elementoch. Osobitne, značný pokrok a v podstate dohoda, boli dosiahnuté v prípade viacerých elementov ako sú vedľajšie produkty, systém včasného varovania, reporting a delegovanie právomocí EK. Navyše, Rada je len kúsok (v detailoch) od dosiahnutia dohody na ďalších kľúčových elementoch návrhu, ktorými sú definície, metodika výpočtu v troch legislatívnych návrhoch, kritériá pre koniec stavu odpadov, opatrenia pre prevenciu vzniku odpadov a minimálne kritériá pre schému rozšírenej zodpovednosti výrobcov. Otvorené zostávajú samozrejme samotné ciele (v rámci troch kľúčových smerníc), ktoré sú ale vždy predmetom záverečných diskusií a negociácií a navrhovaný text je v tomto len hlavný politický element návrhov. Avšak diskusia aj v tejto oblasti pokročila a kompromisné návrhy SK PRES do značnej miery zblížili pozície delegácií. Na poslednom zasadnutí pracovnej skupiny k odpadovému balíčku členské štáty veľmi pozitívne hodnotili vývoj textu jednotlivých smerníc počas slovenského predsedníctva.

Čo bolo najväčším problémom v rámci spomínaného odpadového balíčka pre EK a Slovensko to naopak vyhovovalo?

Európska komisia predložila návrh novely jednotlivých smerníc odpadového balíčka, ktorý bol pre všetky členské štáty vrátane Slovenska veľmi ambicióznym, a hlavne, prvá verzia predložená v r. 2014 absolútne nerealizovateľná. Druhá verzia predložená v r. 2015 bola taktiež ambicióznou, ale členské štáty veľmi ocenili reálnejší prístup Komisie k dosiahnutiu cieľov. Prvotné texty neobsahovali nič, čo by ktorémukoľvek členskému štátu vyhovovalo. Jediné na čom sa všetky členské štáty zhodli, bola myšlienka spraviť niečo po r. 2020 pre zlepšovanie manažmentu odpadov a hlavne pre životné prostredie. Až rokovania pracovných skupín priniesli vývoj textu, ktorý vyhovuje členským štátom a súčasne zachová

váva ambicióznosť cieľov materiálového zhodnocovania komunálnych odpadov a odpadov z obalov a znižovania skládkovania komunálnych odpadov.

Prečo treba zvyšovať mieru materiálového zhodnocovania odpadov?

Prírodné zdroje surovín potrebné pre výrobu niektorých výrobkov, hlavne napr. elektrozariadení sa stávajú viac a viac nedostupnejšie pre EÚ či už z dôvodu ich vyčerpania, alebo geopolitických záujmov vlastníkov ťažobných spoločností. V tomto kontexte sa už dlhšie „pozerá“ na odpad ako na zdroj drahých surovín a nie ako niečo, čo nám znepríjemňuje život a výrazným spôsobom zaťažuje životné prostredie. Na to, aby bolo možné primárne suroviny nahradiť druhotnými surovinami vyrobenými z odpadov, treba využiť ich potenciál. Ten sa dosiahne ich materiálovým zhodnocovaním namiesto napr. energetického zhodnocovania formou spaľovania odpadov, alebo ich jednoduchým zneškodnením formou uloženia na skládku. Skládkovanie je pre budúcnosť neprijateľný spôsob nakladania s odpadom, ktorý neprešiel spracovaním, a teda by umožnil využiť jeho potenciál druhotnej suroviny.

Čo znamená odklon odpadov od skládkovania hlavne pre Slovensko? Kedy sa to má dosiahnuť?

Slovenská republika je stále na „chvoste“ členských štátov v miere skládkovania, ktorá v r. 2015 bola na úrovni 63 %. Skládkovanie je dlhodobo v SR najjednoduchší a najlacnejší spôsob nakladania s odpadmi. Podľa nového návrhu v rámci odpadového balíčka by sa mala miera skládkovania komunálnych odpadov znížiť na úroveň 10 % z generovaného komunálneho odpadu do konca r. 2030. SR sa už dlhodobo snaží zmeniť správanie občanov, predstaviteľov samospráv a tých, ktorí sú zodpovední za nakladanie s komunálnymi odpadmi, nakoľko skládkovanie odpadov nie

je ten najoptimálnejší spôsob nakladania s komunálnymi odpadmi aj napriek tomu, že je často krát ten najlacnejší spôsob. Počas diskusie k návrhu ciela skládkovania komunálnych odpadov zaznel aj návrh na menej ambiciózne cieľ miery skládkovania na úrovni 50 % z generovaného komunálneho odpadu do konca r. 2030, ale mnoho členských štátov vrátane SR vníma tento návrh ako východiskovú vyjednávaciu pozíciu pre Európsku Radu pre rokovania z Európskym parlamentom. Európsky parlament navrhuje znížiť mieru skládkovania do r. 2030 na úroveň 5 % reziduálneho odpadu. SR musí niečo spraviť pre zníženie skládkovania komunálnych odpadov a uvedomujeme si, že musíme byť ambiciózne a dnes už nie je v tejto oblasti v SR priestor na kompromisy. Uvedomujeme si ambicióznosť 10 % miery skládkovania v r. 2030, ale nie ako nereálny cieľ.

Efektívne energetické zhodnocovanie odpadov má iste svoj význam, ale kým sa dopracujeme k efektívnosti asi to ešte potrvá, alebo sa mýlim?

Energetické zhodnocovanie odpadov dnes nesleduje len efektívnosť či environmentálne zaťažovanie. Zákon o ochrane ovzdušia predpisuje pre spaľovne odpadov veľmi prísne kritériá a ich dôsledné kontrolovanie. Dnes je v EÚ všeobecne prebytok kapacít na spaľovanie odpadov, resp. energetické zhodnocovanie, a treba si uvedomiť, že v súvislosti s navrhovanými cieľmi materiálového zhodnocovania odpadov a výrazným obmedzovaním skládkovania odpadov, bude menej odpadov vhodných na spaľovanie odpadov. Preto je snahou EK maximálne využívať pre energetické zhodnocovanie odpadov jestvujúce kapacity v EÚ. Vybudovanie zariadenia na energetické zhodnocovanie odpadov je investične veľmi náročné a už v súčasnosti sú v tomto smere obmedzenia na financovanie výstavby takýchto zariadení z eurofondov. Toto si musia uvedomiť potenciálni investori, ktorí by chceli

investovať do budovania nových kapacít na energetické zhodnocovanie odpadov.

Prečo je nevyhnutný prechod na obehovú ekonomiku, čo to znamená pre hospodárstvo krajiny s dosahom na celú EÚ?

Ako som uviedol, prírodné zdroje nám dochádzajú, blížia sa k hranici vyčerpatelnosti. Na druhej strane konzumný spôsob života alebo ináč povedané „lineárna ekonomika“, v ktorej sa namiesto opätovného využívania a predĺženia životnosti výrobky vyhadzovali, stávali sa z nich odpady, nás donútil k tomu, aby sme si začali klásť otázku ako tomu zabrániť. Samozrejme nezanedbateľnou je aj otázka udržateľného spôsobu fungovania prírody a ľudstva. Akčný plán prechodu na obehovú ekonomiku predpokladá nárast HDP, vytvorenie nových pracovných miest a hlavne efektívnejšie využívanie potenciálu odpadov.

Aká bola odozva na záverečný text smerníc, ktorý Slovensko odovzdalo maltskému predsedníctvu, dá sa hovoriť o dobrom základe pre ďalšie rokovania?

Slovenská republika počas svojho predsedníctva a koordinácie postupov prác na návrhu odpadového balíčka predložila dva kompromisné návrhy textov rámcovej smernice o odpade, smernice o obaloch a odpadoch z obalov a smernice o skládkovaní odpadov, ktoré vychádzali z pripomienok 27 členských štátov a ktoré boli následne prerokované na pracovných skupinách Rady. Okrem toho Slovenská republika k téme odpadového balíčka viedla aj bilaterálne rokovania s každým ČS. Výsledkom boli finálne texty SK PRES, ktoré sme odovzdali maltskému predsedníctvu. Tieto texty boli veľmi pozitívne hodnotené členskými štátmi ako text, ktorý po ujasnení niektorých detailov môže slúžiť ako základ pre dosiahnutie negotiačnej pozície Rady na rokovaní s Európskym parlamentom.

Investícia do budúcnosti

Predchádzanie vzniku komunálneho odpadu sa stalo snahou celej európskej, a tým aj slovenskej legislatívy. Bez občanov to určite nepôjde. A tak práve zapojenie obyvateľov do spomínaného procesu predchádzania je dôležité aj pre realizáciu projektu, ktorý smeruje k následnému nulovému odpadu a bezpečnému životnému prostrediu nielen na Slovensku. Otázkami sa zaoberajú aj členovia Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo a životné prostredie. Jeho podpredseda Peter PČOLINSKÝ poskytol rozhovor pre Parlamentný kuriér redaktorky Anne Komovej.

Účasť verejnosti na vypracovaní programu obce, v ktorom je zahrnutý aj separovaný zber, je pravdepodobne nevyhnutná aj preto, že samotní obyvatelia získajú k programu bližší vzťah a jeho realizácia sa stane po čase takmer samozrejmosťou. Ako pomáha legislatíva, aké riešenia prinášajú rokovania výboru smerom k odpadovému hospodárstvu a životnému prostrediu?

Na ozrejmienie a ujasnenie si pojmov. Obec je v zmysle § 10 zákona č. 79/2015 Z. z. po-

vinná vypracovať program odpadového hospodárstva (ďalej len POH) obce (aj vrátane separovaných zložiek komunálneho odpadu) ak je na jej území ročná produkcia komunálnych odpadov vrátane drobných stavebných odpadov vyššia ako 350 ton, alebo jej počet obyvateľov prevyšuje 1 000! Veľa obcí teda POH nemusí vypracovávať, čiže verejný nezíska žiaden „vzťah“ k jeho realizácii. Ak obec podmienky spĺňa, musí vypracovať dokument v zmysle zákona č. 24/2006 Z. z. o